

Mordva mitmehäälsusest ja selle areaalsete uuringute metoodikast

Resümees

Ljudmilla Bojarkina

Mitmehäälsus on mordva rahvalaulu orgaaniline omadus. Artiklis käsitletakse selle uurimise mõningaid tulemusi ja üritatakse kirjeldada teoreetilisi lähenemisi mitmehäälsuse vormide uurimisele areaalsete traditsioonide kontekstis. Areaalsete uuringute metoodika võtmeküsimus on nende tunnuste leidmine, mille alusel oleks võimalik määrata kohalike mitmehäälsuse stiilide konstante. Need tunnused oleksid omakorda kartograferimise ja võrdleva analüüsi objektiks.

Mordva spetsiifilisele laulutraditsioonile on iseloomulikud stadiaalselt erinevad keerukad seosed meloodika ja mitmehäälsuse vormide vahel. Uurimuses tuuakse esile süsteemselt võrreldavate tunnuste kompleks:

1. harmoonilise mõõtme olemasolu meloodias (J. Gippiuse opositsioon: *мелодика, мыслимая вне гармонии* ja *мелодика гармонически опосредованная*);
2. meloodilise tüübi realiseerimisviis mitmehäälsuses;
3. häälepartiide heterofooniline "tihedus", mis tekib mordva mitmehäälsuse põhipartiide (*морю вайгель* – laulu hääl, *ало торама вайгель* – alumine burdoon, *вере торама вайгель* – ülemine burdoon) variantse (individuaalse) tõlgendamise tagajärjel.

Stabiilseteks võivad osutuda ka sellised lisatunnused nagu laululiikide vahekord, registriline eripära ning laulmise tämber (näiteks tämbri pingelisuse määr).

Eelpool nimetatud tunnused esinevad eri kombinatsioonides ja võimaldavad küllaltki selgelt määrata mitmehäälsuse areaalide spetsiifilisi jooni. Areaalide eristamise aluseks võib olla: (1) stabiilse stiilikomponendi olemasolu, mida ei esine teistes mordvalaste poolt asustatud regioonides; (2) stabiilse ja süsteemse omaduste rühma olemasolu, mis on iseloomulik regiooni teatud laululiikidele.